

O RJEČNICIMA MJESNIH GOVORA I NJIHOVOJ VAŽNOSTI
(RJEČNIK GOVORA ŠTRIGOVE; Dragutin Lovrenčić, Đuro Blažeka;
Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Čakovcu,
Općina Štrigova, 2025.)

To da su jezici blago i riznice jasno je, reklo bi se, samo po sebi, ali i ordinarne stvari/istine valja ponavljati jer, oslonimo se na tradicionalne mudrosti – ponavljanje je majka znanja, a znanjem se izgrađuju/utvrđuju uvjerenja. Koliko nas god pritiskali, gnječili i minorizirali „veliki“ jezici, tihe uvale postojanja, identiteta i entiteta – u koje ubrajamo i materinske govore – instrumenti su kojima najautentičnije stvaramo svijet ideja, snova i oblikujemo prostore postojanja.

Jezici postoje u stalnom treperenju, a rječnicima se njihovo postojanje, njihovi identiteti, njihova posebnost u stanju trenutka stabiliziraju, kao vremenska kapsula.

Dok je devetnaesto stoljeće bilo stoljeće velikih rječnika, kako kaže uvažena leksikografinja Branka Tafra, danas je, shodno postmodernističkoj ideji o relativizaciji odnosa veliko – malo, središte – periferija, vrijeme za rječnike „malih jezika“.

Takav izuzetan moment – objavljivanje *Rječnika govora Štrigove*, dogodio se svibnja 2025. Štrigovi i prostorima koji joj gravitiraju. Radi se o šestom rječniku mjesnih govora međimurskog dijalekta, koje je Đuro Blažeka izradio u suautorstvu s pripadnicima dotične jezične zajednice, i to ovim redom:

2009. *Mura menti Horvat tajszotar / Rječnik pomurskih Hrvata*/ Đuro Blažeka, Nyomarkay Istvan, Racz Erika; 2015. *Rječnik govora Svetog Đurđa: (Rječnik ludbreške Podravine)* / Stjepan Belović, Đuro Blažeka; 2016. *Rječnik Murskoga Središća*, Đuro Blažeka, Grozdana Rob; 2018.

Rječnik preloške skupine govora međimurskog dijalekta, Đuro Blažeka; 2023. *Rječnik govora Kotoribe*, Ana Jauk, Đuro Blažeka, a trenutno se radi na rječniku Nedelišća, čime će se pokriti cijelo područje međimurskog dijalekta. Temelj i paradigmu postavio je Blažeka knjigom *Međimurski dijalekt (Hrvatski kajkavski govori Međimurja)*, 2008., koja je rezultat opsežnog znanstvenog istraživanja dijalektološkog bogatstva međimurskih kajkavskih govora.

U stručnom je smislu i ovaj rječnik rezultat rada dvojice autora – Dragutina Lovrenčića i Đure Blažeka, ali uz predanu i teško mjerljivu pomoć brojnih mještana, posebice škole i njenih nastavnika koji su u okviru Dijalektološke grupe (učiteljice – Jasmina Tuksar, Anita Škvorc Branda i Klaudija Kežman) godinama skupljali riječi i rečenične konstrukcije. Govor Štrigove 2016. proglašen je nematerijalnim kulturnim dobrom Republike Hrvatske i ovaj rječnik legitimira njegov identitet kao cjelovitog artikulanog sustava.

Dipl. oec. Dragutin Lovrenčić, entuzijast u pitanjima lingvistike, kao izvorni govornik govora Štrigove dobro je upućen u građu, a još bolje istreniran dugogodišnjim radom na materiji. On je, naime, 30 godina skupljao građu zapisujući je na jednostavan način, a prof. dr. sc. Đuro Blažeka, istaknuti hrvatski dijalektolog i leksikograf, tu je građu obradio prema leksikografskim načelima. Prema riječima autora, *Rječnik* je zapis jezika do ovog časa, funkcionira kao vremenska kapsula (Blažeka, xii), a sutrašnjica je neizvjesnost koja ne pripada nama, ali nas se

tiče. Rječnik je leksikografski dokument najvišega ranga i vrlo impresivan dokument po mnogim kvalitetama, od kojih je jedna svakako njegov obim i detalji – obaseže približno 600 str. teksta, sadrži čak 30.000 jezičnih jedinica (riječi, fraza, izraza), potkrijepljenih s 35.000 rečeničnih potvrda koje ilustriraju njihovu uporabu u izvornom kontekstu.

U uvodu Blažeka elaborira specifičnosti tematiziranoga govora i razrađuje metodologiju njegove obrade: transkripciju, prikaz fonologije i morfologije, donosi podatke o istraživanju govora Štrigove, a osobito detaljno objašnjava metodološki postupak, uz prikaz razlikovnosti prema govoru Preloga, uz popis kratica korištenih u rječniku te navođenje iscrpne *Literature o međimurskom dijalektu*.

Načinu obrade leksičkih jedinica poklonjena je, zbog specifičnosti spomenutog govora, velika pozornost, za što je trebalo naći adekvatne i sasvim nove načine. Autor je osnove obrade postavio prije 20-ak god, ali ih modificira prema aktualnim potrebama i stanju govora. Od problema s kojima su se suočavali tijekom rada, sastavljači ističu egzemplifikaciju, odnosno njenu povremenu nedostatnost (osobito u području etnika, fitonima, toponima i još ponekih kategorija riječi), čemu je razlog nastojanje da skupljena i obrađena leksička građa prezentira sve slojeve leksika upotrebljavanog na području Štrigove, za što je ponekad teško naći kvalitetne primjere. Usprkos nedostatnoj elaboraciji, autori drže da je bolje leksem zabilježiti, makar samo s osnovnim naznakama, nego zanemariti ga.

Ističemo bilježenje vrlo bogatog poljoprivrednog leksika (arhaizmi, historizmi), što je

od velike važnosti budući da idealnih ispitnika prema kriterijima znanstvene dijalektologije uglavnom više i nema pa se o tom sloju leksika može svjedočiti samo na osnovi predaje i posebnih metoda (npr., primijenjen je upitnik za terenska istraživanja stočarskog nazivlja, koji je sastavio poljski lingvist Stephen Warchol).

Da bi rječnik učinili što pristupačnijim širokoj uporabi, sastavljači na početku svakog rječničkog članka navode arhileksem (neakcentiran oblik leksema zapisan fonemima standardnoga jezika), što kao posebnu vrijednost u proceduri ističe recenzent dr. sc. Marko Dragić, profesor emer.

Činjenica da se radi o govoru pograničnog dijela Međimurja / Hrvatske prema Sloveniji, rječnik otvara prostor za daljnja istraživanja kontaktnih govora, što je naznačeno i suradnjom sa slovenskom recenzenticom (prof. dr. sc. Tjaša Jakob).

Rječnik sadrži dragocjeni materijal za buduća različita lingvistička istraživanja, kroatistička i slavistička: leksikološka, etimološka, frazeološka, onomastička, jezičnokontaktana... Obilje građe i brojne rečenične potvrde omogućuju proučavanje tvorbe riječi i sintakse, a nude *Rječnik* i kao vrelo zanimljivog materijala za znanstvenike drugih humanističkih područja (npr. etnologije i folkloristike).

Svakako je rad na ovakvim rječnicima (dijalekt – standard) dragocjen, no stanje malih jezika – i dijalekata načelno, takvo je da se sve glasnije, razgovjetnije i argumentiranije govori o potrebi za izradu standardno–dijalektalnih rječnika, pa mu se / pa im se, malo po malo, počinjemo i nadati.

Emilija Kovač

ZDENKI ČAVIĆ NAGRADA KATARINA PATAČIĆ U 2024.

Pjesnikinju i prozaisticu (autoricu romana, pripovijetki i eseja) predstavljamo u povodu dodjele nagrade *Katarina Patačić*, koju najboljoj knjizi na kajkavskom jezičnom izričaju dodjeljuju Varaždinsko književno društvo i Matica hrvatska, Ogranak u Varaždinu. Godine

2024. nagradu je, za kajkavsku knjigu objavljenu u prethodnoj godini, osvojila Zdenka Čavić zbirkom satirične poezije *Vok je pojel Crvenkapo (Horvacka vu satire i šale)*, nakladnici: Ogranak MH Varaždin i Mini print logo d.o.o., Varaždin, 2023.